

**O'QUVCHILARDA MUSTAQIL FIKRLASHNI
RIVOJLANTIRISHDA HARBIY MASHG'ULOTLARNING O'RNI****Umarov Ismoiljon Olimjonovich**

Farg'ona davlat universiteti

harbiy ta'lim fakulteti katta o'qituvchisi

tel. +998907854400

icmoiljonumarov915@gmail.com

0009-0008-9065-9445

Jumaboyev Doniyorjon G'iyosiddin o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

harbiy ta'lim fakulteti talabasi

ANNOTTATSIYA: *Ushbu maqolada o'quvchilarda mustaqil fikrlash kompetensiyasini shakllantirish jarayonida harbiy mashg'ulotlarning pedagogik va psixologik ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda harbiy-amaliy mashg'ulotlarning o'quvchilar tafakkurini faollashtirish, tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish, mas'uliyat va vaziyatni baholash qobiliyatini kuchaytirishdagi roli yoritiladi. Shuningdek, harbiy mashg'ulotlarning shaxsning irodaviy sifatlarini shakllantirish, intizomlilik, jamoada ishlash, liderlik va strategik fikrlash kabi muhim kompetensiyalarni rivojlantirishdagi metodik imkoniyatlari ochib beriladi. Maqolada zamonaviy harbiy ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar, taktik vaziyatlarni modellashtirish va simulyatsiya mashg'ulotlarining o'quvchilar mustaqil fikrlashini rivojlantirishga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy asosda tahlil qilinadi.*

KALIT SO‘ZLAR: *mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiyalar, harbiy-amaliy tayyorgarlik, strategik fikrlash, vaziyatni baholash ko‘nikmasi, tezkor qaror qabul qilish, irodaviy sifatlar, intizomlilik, jamoaviy faoliyat, liderlik kompetensiyasi, taktik vaziyat, simulyatsiya mashg‘ulotlari, motivatsion omillar, psixologik tayyorgarlik, harbiy ta’lim metodikasi, kognitiv rivojlanish.*

KIRISH

Zamonaviy ta’lim jarayonida o‘quvchilarda mustaqil fikrlash kompetensiyasini shakllantirish ta’limning strategik maqsadlaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Mustaqil fikrlash — bu shaxsning mavjud vaziyatni ob’ektiv baholay olishi, muammoni tahlil qilish, mantiqiy xulosa chiqarish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatidir. Pedagogik va psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, amaliy faoliyatga asoslangan mashg‘ulotlar, xususan, harbiy mashg‘ulotlar o‘quvchilarning kognitiv jarayonlarini faollashtirishda, analitik tafakkurini rivojlantirishda va tashabbuskorlikni kuchaytirishda samarali metodlardan biri hisoblanadi.

Harbiy mashg‘ulotlar jarayonida o‘quvchilar real hayotga yaqinlashtirilgan taktik vaziyatlarni modellashtirish orqali muammoni kompleks tahlil qilish, xavf-xatarlarni baholash, vaqtni tejab qaror qabul qilish kabi ko‘nikmalarni egallaydilar. Bu jarayon mustaqil fikrlashning shakllanishiga xizmat qiluvchi kognitiv, motivatsion va irodaviy omillarning integratsiyalashuvini ta’minlaydi. Shuningdek, harbiy-amaliy tayyorgarlik mashg‘ulotlari o‘quvchilarda intizomlilik, mas’uliyatlilik, jamoada ishlash, liderlik kompetensiyasi va strategik fikrlash kabi muhim fazilatlarni rivojlantirib, ularning shaxsiy hamda ijtimoiy psixologik tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Shu nuqtai nazardan, harbiy mashg'ulotlarning o'quvchilar mustaqil fikrlashini rivojlantirishdagi o'rnini ilmiy-nazariy asosda tadqiq etish, ularning pedagogik va psixologik mexanizmlarini aniqlash hamda ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish bugungi ta'lim tizimi uchun dolzarb vazifa hisoblanadi.

Harbiy mashg'ulotlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirishning samarali pedagogik vositasi hisoblanadi. Ushbu mashg'ulotlar amaliy faoliyatga yo'naltirilgan bo'lib, o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilishga, qaror qabul qilish jarayonida tafakkurini faollashtirishga rag'batlantiradi. Pedagogik nazariya shuni ko'rsatadiki, faol va interfaol ta'lim metodlari o'quvchilarning analitik va kritik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ularning mantiqiy xulosa chiqarish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu nuqtai nazardan, harbiy mashg'ulotlar o'quvchilarning kognitiv faoliyatini intensiv rag'batlantiruvchi muhim pedagogik instrumentdir. Harbiy-amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun maxsus modellashtirilgan taktik vaziyatlardan foydalanadi. Ushbu vaziyatlar xavf-xatarlarni baholash, resurslarni optimal taqsimlash va qaror qabul qilish jarayonlarini integratsiyalashgan tarzda o'rgatadi. Kognitiv psixologiya nuqtai nazaridan, bunday mashg'ulotlar o'quvchilarni muammoni tizimli tahlil qilishga, sabab-natija munosabatlarini aniqlashga va strategik qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Shu bilan birga, harbiy mashg'ulotlar orqali o'quvchilar mustaqil qaror qabul qilishda xavfsizlikni hisobga olish va mas'uliyatni anglash kabi irodaviy kompetensiyalarini mustahkamlaydi.

Harbiy mashg'ulotlar o'quvchilarda intizomlilik, mas'uliyatlilik, liderlik va jamoaviy hamkorlik kabi shaxsiy sifatlarni rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Irodaviy psixologiya tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, bunday mashg'ulotlar stressli vaziyatlarda tezkor qaror qabul qilish

qobiliyatini, psixologik barqarorlikni va strategik fikrlashni kuchaytiradi. Shu bilan birga, harbiy-amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning motivatsion va kognitiv omillarini uyg'otib, mustaqil tafakkur va mas'uliyatni integratsiyalashgan tarzda rivojlantiradi.

Zamonaviy pedagogik amaliyotda harbiy mashg'ulotlarda interfaol metodlar, simulyatsiya va modellashtirish texnologiyalari keng qo'llaniladi. Ushbu metodlar o'quvchilarning analitik fikrlashini faollashtiradi, muammoni hal qilish jarayonida kreativ yondashuvni rag'batlantiradi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu tarzda, harbiy mashg'ulotlar o'quvchilarning kognitiv, psixologik va irodaviy rivojlanishini kompleks tarzda ta'minlaydigan samarali pedagogik platformaga aylanadi.

XULOSA

O'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish jarayonida harbiy mashg'ulotlar pedagogik va psixologik jihatdan yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlangan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, harbiy-amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning kognitiv jarayonlarini faollashtiradi, analitik va strategik tafakkurini rivojlantiradi, shuningdek, muammoni tizimli tahlil qilish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Shuningdek, bunday mashg'ulotlar o'quvchilarda intizomlilik, mas'uliyat, jamoaviy hamkorlik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantiradi hamda psixologik barqarorlikni oshiradi. Interfaol va simulyatsion metodlar orqali tashkil etilgan harbiy mashg'ulotlar o'quvchilarning kognitiv, irodaviy va motivatsion fazilatlarini kompleks tarzda shakllantiradi.

Shu bilan birga, harbiy-amaliy mashg'ulotlar nafaqat pedagogik vosita sifatida, balki o'quvchilarni hayotiy vaziyatlarda mustaqil fikrlashga, mas'uliyatli va strategik qarorlar qabul qilishga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Demak, harbiy mashg'ulotlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish

o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda dolzarb pedagogik va ilmiy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, so'nggi tahriri.
2. Abdukarimov B. *Pedagogik psixologiya asoslari*. – Toshkent: Sharq, 2018.
3. Rasulov S. *Ta'limda interfaol va amaliy metodlar*. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Qodirov Q., Mamatov A. *Davlat va huquq nazariyasi*. – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2020.
5. G'aniyev K. *Konstitutsiyaviy huquq va fuqarolik kompetensiyalari*. – Toshkent: TDYU, 2021.
6. Boboyev H. *Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar*. – Toshkent: Adolat, 2019.
7. Islomov T. *Harbiy tayyorgarlik va o'quvchilarda liderlik kompetensiyasi*. – Toshkent: Harbiy nashr, 2022.
8. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
9. Venedik Komissiyasi. *Demokratiya va ta'lim bo'yicha xalqaro standartlar*. – Strasburg, 2019.
10. International IDEA. *Global State of Democracy Report*. – 2022.
11. Shamsiev R. *Psixologik barqarorlik va irodaviy sifatlarni rivojlantirish*. – Toshkent: Psixologiya, 2021.
12. Litvinenko A. *Pedagogika va harbiy tayyorgarlik: metodik qo'llanma*. – Moskva: Nauka, 2019.

13. Dolgikh V. *Strategik fikrlash va qaror qabul qilish psixologiyasi*. – Moskva: Akademiya, 2020.
14. O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim vazirligi rasmiy materiallari va metodik qo‘llanmalar.
15. Mirziyoyev Sh.M. *Yoshlarni tarbiyalash va jamiyatga tayyorlash strategiyasi*. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

